

Warszawa, dnia 30 czerwca 2021 r.

Podsekretarz Stanu

DKO-V.5006.28.2021

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo z dnia 14 czerwca 2021 r. (VII.510.44.2021.PKR) dotyczące zniesienia Wydziału Pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu Ministerstwo Sprawiedliwości uprzejmie przedstawia co następuje.

Wydział Pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu został zniesiony z dniem 1 kwietnia 2021 r., a sprawy z zakresu prawa pracy z obszaru właściwości tego sądu zostały przekazane do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Świdnicy. Wskazać należy, że Wydział Pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu rozpoznawał jedynie sprawy z zakresu prawa pracy, natomiast sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych z obszaru właściwości tego sądu rozpoznawane są w Sądzie Rejonowym w Świdnicy. Likwidacja pionu pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu przyczyniła się do uporządkowania całości struktury pionu pracy i ubezpieczeń społecznych w ramach okręgu Sądu Okręgowego w Świdnicy.

W wyniku przeprowadzonej analizy, poprzedzającej decyzję o likwidacji pionu pracy Sądu Rejonowego w Wałbrzychu ustalono, że pion ten należał do pionów bardzo małych, faktycznie orzekał w nim jeden sędzia. W 2020 r. do V Wydziału Pracy Sądu Rejonowego w Wałbrzychu wpłynęło w sumie 255 spraw, w tym w głównej kategorii (rep. P) jedynie 197 spraw (6,67 miesięcznie).

W 2020 r. obsada Wydziału obejmowała faktycznie 0,61 etatu sędziowskiego (tj. 2,46 etatu, w tym 1,85 to etaty sędziów delegowanych do orzekania w Sądzie Okręgowym w Świdnicy) i 1,2 etatu urzędniczego. V Wydział Pracy był najmniej obciążonym wydziałem sądu, pomimo zmniejszenia jego obsady do niezbędnego minimum.

W odniesieniu do danych ogólnopolskich w 2019 r. w pionie pracy Sądu Rejonowego w Wałbrzychu wpływ spraw pracowniczych ogółem był niższy od średniej o 18%,

a w sprawach kategorii P zasadnicze w ujęciu etatowym był niższy od średniej w kraju o 40%, natomiast wg danych za I półrocze 2020 r. wpływ spraw pracowniczych ogółem był niższy od średniej w kraju o 45%, a w sprawach P zasadnicze w ujęciu etatowym był niższy od średniej w kraju o 42%. W 2019 r. załatwienia były niższe o 28%, a w sprawach kategorii P zasadnicze o 45%. Pozostałość ogółem spraw pracowniczych była niższa o 12%, a w sprawach P była niższa o 8%. W I półroczu 2020 r. załatwienia były niższe o 22%, a w sprawach kategorii P zasadnicze o 31%. Pozostałość ogółem spraw pracowniczych była niższa o 56%, a w sprawach P była niższa o 50%.

W tym stanie rzeczy, mając na uwadze niewielki wpływ spraw z zakresu prawa pracy do Sądu Rejonowego w Wałbrzychu oraz bardzo niski poziom etatyżacji, słusznym wydaje się twierdzenie Prezesa Sądu Rejonowego w Wałbrzychu, że niecelowe oraz nieracjonalne jest utrzymywanie funkcjonowania pionu pracy w tym sądzie, tym bardziej, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych z obszaru właściwości tego sądu rozpoznawane są przez Sąd Rejonowy w Świdnicy. Koncepcja zniesienia V Wydziału Pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu została przekazana do zaopiniowania Prezesowi Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, który przedstawił stanowisko, że utrzymywanie obsady w V Wydziale Pracy w Wałbrzychu (w tym stanowisk funkcyjnych) wydaje się nieracjonalnym i wysoce nieefektywnym w świetle realizacji zadań ustawowych Prezesa Sądu oraz realizacji czuwania nad równomiernym obciążeniem pracą sędziów i pozostałych pracowników.

Ministerstwo Sprawiedliwości uprzejmie informuje, że w wydziałach o tak niskim poziomie etatyżacji absencja już jednego orzecznika bądź pracownika w znacznym stopniu utrudnia możliwość funkcjonowania takiego wydziału, a czasem wręcz powoduje jego całkowity paraliż, zaś dłuższa nieobecność sędziego, czy pracownika powoduje znaczne problemy z opanowaniem wpływu i często skutkuje szybkim narastaniem zaległości. Ponadto utrzymywanie funkcjonowania wydziałów o etatyżacji nie przekraczającej 1 etatu orzeczniczego prowadzi do rozdrobnienia wewnętrznej struktury sądów oraz tworzenia zbędnych stanowisk funkcyjnych.

Przeprowadzona reorganizacja wiąże się ze zwiększeniem odległości do sądu, jednakże różnica odległości (Wałbrzych oddalony jest od Świdnicy o około 20 km) przy obecnym poziomie zmotoryzowania społeczeństwa, nie powinna być istotną przesłanką dla sprawności postępowań. Wskazać należy, że dostęp obywatela do sądu jest wypadkową zarówno sprawiedliwego, jak i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy, co niekoniecznie musi oznaczać jego fizyczną bliskość. W tym zakresie należy mieć na uwadze szereg innych okoliczności, a mianowicie obszar właściwości sądu, liczbę wpływających spraw, strukturę wpływu

i załatwienia spraw, limity etatów we wszystkich grupach zatrudnienia, obciążenia sędziów (w zakresie właściwego rozmieszczenia kadry), warunki komunikacyjne (pod kątem dojazdu stron do sądu), warunki lokalowe sądu, odległości między poszczególnymi sądami, w tym miejscowościami znajdującymi się w obszarach ich właściwości (między innymi pod kątem ewentualnych utrudnień związanych z dojazdem do sądu w sprawach odwoławczych).

Przeprowadzona z dniem 1 kwietnia 2021 r. reorganizacja służy zapewnieniu racjonalnej organizacji sądownictwa przez dostosowanie liczby sądów, ich wielkości i obszarów właściwości do zakresu obciążenia wpływem spraw oraz przyczyni się do zoptymalizowania wykorzystania kadry orzeczniczej i urzędniczej w sądach rejonowych w Wałbrzychu i Świdnicy.

W zakresie podniesionych wątpliwości konstytucyjnych związanych z możliwością znoszenia wydziałów sądów przez organ władzy wykonawczej w każdym czasie, czy też brakiem określenia metod i narzędzi badawczych pozwalających na obiektywną ocenę istnienia potrzeby tworzenia lub znoszenia wydziałów i ośrodków należy stwierdzić, że zgodnie z art. 93 ust. 2 Konstytucji RP, zarządzenia są wydawane tylko na podstawie ustawy. Nie mogą one stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów. Uchwały i zarządzenia podlegają kontroli co do ich zgodności z powszechnie obowiązującym prawem (ust. 3). Każdy akt prawa wewnętrznego musi mieć podstawę do wydania określoną w ustawie, jednakże podstawa do wydania prawa wewnętrznego nie musi wynikać wprost z odrębnego przepisu upoważniającego. Taką podstawą może być także ogólna kompetencja organu do uregulowania danego zakresu spraw albo przepis, który wyznacza zadania lub funkcje danego organu (zob. orzeczenie TK w sprawie o sygn. U 8/13). Należy również przypomnieć, iż zgodnie z art. 188 Konstytucji RP, ocena: 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami należy do Trybunału Konstytucyjnego. Pośrednią konsekwencją art. 178 ust. 1 Konstytucji RP jest natomiast możliwość incydentalnej kontroli legalności prawa wewnętrznego przez Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe, oraz odmowa jego zastosowania w zawisłej przed sądem sprawie.

Wskazać należy, że model funkcjonowania sądownictwa, w którym Minister Sprawiedliwości tworzy i znosi wydziały oraz wydziały i ośrodki zamiejscowe sądów ma w Polsce wieloletnią tradycję i nie był dotychczas kwestionowany z punktu widzenia

zgodności z Konstytucją. Ponadto, aktualne brzmienie tego przepisu zawiera szczegółowe kryteria, którymi powinien kierować się Minister Sprawiedliwości przy wydawaniu tego rodzaju decyzji, co ogranicza dyskrejonalność, a jednocześnie umożliwia prowadzenie racjonalnej organizacji sądownictwa.

Oceniając konstytucyjność obowiązujących rozwiązań, należy odnieść się także do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2013 r. w sprawie o sygn. K 27/12, w której rozpatrywano, czy na gruncie ustawy zasadniczej możliwe jest tworzenie i znoszenie sądów przez Ministra Sprawiedliwości. Trybunał Konstytucyjny uznał w przedmiotowej sprawie, że „tworzenie i znoszenie sądów (...) nie stanowi zmiany ustroju sądów w rozumieniu art. 176 ust. 2 Konstytucji, a zatem dokonywanie tych czynności nie wymaga zachowania formy ustawowej i może następować w drodze aktów władzy wykonawczej”. W doktrynie prezentowane jest szerokie spektrum poglądów na temat wymaganej rangi i kształtu regulacji określających strukturę organizacyjną sądownictwa, za miarodajne uznać jednak należy rozstrzygnięcia podjęte w tej materii przez Trybunał Konstytucyjny, w tym m.in. w ww. wyroku. Skoro w ocenie Trybunału zniesienie sądu nie stanowi zmiany ustroju sądów, który wyznaczają poszczególne rodzaje i kategorie sądów oraz powiązania zachodzące między nimi, i może zostać dokonane przez Ministra Sprawiedliwości, to tym bardziej należy uznać, że brak jest przeszkód konstytucyjnych, by zniesienie wydziału w sądzie następowało w drodze zarządzenia Ministra Sprawiedliwości.

Odnotować jednak należy, że zniesienie wydziału pracy skutkujące tym, że w danym sądzie w ogóle nie będą rozpatrywane sprawy z zakresu prawa pracy, nie jest możliwe wyłącznie w drodze zarządzenia Ministra Sprawiedliwości – zarządzenie takie musi być poprzedzone rozporządzeniem wydawanym na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz.U. z 2020 r. poz. 2072), przekazującym rozpoznawanie spraw z zakresu prawa pracy z właściwości danego sądu do właściwości innego sądu rejonowego, samo zaś zarządzenie służy dostosowaniu wewnętrznej struktury organizacyjnej sądu do zmian w jego właściwości wprowadzonych aktem prawa powszechnie obowiązującego, tak jak miało to miejsce również w przypadku wydziału pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w art. 20, wydając rozporządzenie m.in. na podstawie pkt 2 tego przepisu, Minister Sprawiedliwości winien kierować się potrzebą zapewnienia racjonalnej organizacji sądownictwa, przez dostosowanie liczby sądów, ich wielkości i obszarów właściwości do zakresu obciążenia wpływem spraw,

a także uwzględniać ekonomię postępowania sądowego, w celu zagwarantowania realizacji prawa obywatela do rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie.

Odnosząc się natomiast do uwag dotyczących braku obligatoryjnego postępowania opiniodawczego, należy wskazać, że każde rozporządzenie, w tym również rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przekazania niektórym sądom rejonowym rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych z obszarów właściwości innych sądów rejonowych, podlega procesowi uzgodnień, konsultacji publicznych i opiniowania, jak również udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji. Zasada jawności procesu legislacyjnego pozwala na zapoznanie się wszystkim zainteresowanym podmiotom z projektowanymi regulacjami i daje przestrzeń na wyrażenie stanowiska.

Z poważaniem

Katarzyna Frydrych

/podpisano elektronicznie/